

ИЗЛАЗИ ТРИ ПУТ У МЕСЕЦУ И СТАЈЕ 60 ГР. НА ГОДИНУ, 32 НА ПО ГОДИНЕ.

ГОДИНА

6

1869

ВОЈИН

БРОЈ

25

1. Септембра.

ЛИСТ ЗА ВОЈНЕ НАУКЕ, ВЕШТИНЕ И НОВОСТИ.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ Драгашевић, официр.

Јуришна колона при новоме оружју. — Тактика код ових нових пушака. — Телеграф и његова употреба за војничке цели. — Белгијска правила за пешадију.

Јуришна Колона при новоме оружју.

(наставак.)

Али почем је артилерија прави непријатељ наше колоне, то је преко потребно да се изабере таква нападна тачка, коју не ће моћи тући ово оружје или бар коју не ће моћи видети ни једна непријатељева батерија, што се лако може постићи помоћу разноликости земљишта или и самих дебелих дрвета, који имају ту најглавнију корисност, што чине, да непријатељево гађање буде несигурно. У осталом мислимо, да није потребно напомињати како ће услови у којима ће се наћи наша колона бити ови исти и онда, кад се мора прилазити непријатељу преко отвореног земљишта јер ће се тада још унапред ућуткати непријатељеве батерије, које бришу нападну тачку.

Судбина идеје, коју смо истакли, зависи само од огледа, који ваља извршити, а кад размислимо о ономе што смо рекли о оклопницима и коњаницима видећемо, да ће се још бољи услови стицати за наше штитоносце, и чисто нам изгледа немогућно, да искуствени оглед испадне супрот ономе што ми од обе нове мисли очекујемо.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Ако се у томе не преваримо, онда ево последица, које ми у великој тактици очекујемо.

Тактичка бојна тачка не ће бити она, која је највећма изложена нападу, а то с тога, што се с најмањом силом може заузети или најмање незгода има у свом топографском склопу, већ ће се за то узимати свака она тачка, којом не може владати артилерија, и шта више, свака она тачка коју артилерија ни видети не може, а то је услов, који као удесна сметња сигурном гађању може да донесе онолико исто добити колико и први услов и који ће се сад чешће употребљавати, но што је за пређашњих времена било, јер је већи развитак, којим је коракнула образованост готово у свима јевропским пределима. Дакле и ова тактичка тачка не ће бити једна једита, већ ће их бити све више, што је бојиште пространије, незгодније или покривеније. Но зна се, да тек онда можемо исцрпсти све корисне последице победе, ако смо могли сложити у једно тактичку тачку са стратигијском, а у овом случају то слагање или подударање биће лакше и стратигијске комбинације не ће бити толико под уцливом преких потреба тактике.

Хајде сад да промотримо у каком ће се облику нападати: или само у једној једитој колони, или у једној врсти колона, или у више колона размештених као степенице.

Што се тиче једне једите колоне, искуством је доказано, да онде, где не успе једна нападна колона с два или три батаљона, не ће успети ни двадесет батаљона, ако су поређани све један иза другог. Е лепо! Али поред наших штитова, чини нам се, да

би се овај обичај поништио. Од како се изумело оружје што брзо пуца, од то доба немогућност или неуспех напада зависи од тога, колико траје ход к непријатељу, јер пре но што се дође до бајонета, нападне ће колоне у опште бити побеђене, а то особито важи за нападне **француске** колоне. Дакле кад изберемо једну тачку скривену од противникове артилерије, моћи ће наша колона савладати све препреке и прићи непријатељу, а кад већ дотле дођемо онда што више батаљона метнемо на пролом, који учини прва колона, то ће и успех бити сигурнији.

Нападајући тако читавом врстом нападних колона, долазимо у неприлику због множине штитова, јер би се на место малог нападног тела створила тако рећи нека нова војска тако да и врбовање војника не би испадало на задовољство, јер је више људи потребно. Осим тога прекорачила би се обично уска зона, која води непријатељу а да његова артилерија и не опази. Ова би се незгода смањила, кад би једно своје крило степенасто разместили, и онда треба заштитити само прву или прве две степенице, па ће бити довољно. Други батаљони, размештени у доста удаљене степенице биће до извесне мере заштићени и самом својом даљином од непријатеља, а кад се већ једном непријатељ пробије на једном месту, онда ће бити у стању, да сви једно за другим појуре за трагом прве степенице, те тако да се помешају у борбу бајонетима. Још ваља да речемо, да и сам ход ових нескривених батаљона биће у толико безопаснији, што ће напади првих степеница унети напред у целу непријатељеву убојну врсту.

Кад нападамо степенасто из средине, корист ће

бити још већа, јер ће маса која може напасти на пролом, бити два пут већа. За већу сигурност, могли бисмо поткрепити две прве степенице и заштитити, — ако би устребало — два батаљона образујући други.

По томе је веројетно, да степенице које су највише измакле напред, не само не ће изгубити толико људи колико друге удаљеније, већ ће и скупни губици напада свега на свега бити много мањи но што су до данас били, нападајући нескривено и против трупа наоружаних старим оружјем.

А да бисмо заштитили дубоку колону мислимо да би било довољно само штитоносцима прекрити чело првог пододељка, као и бокове прва два или три батаљона. Дакле ми ћемо у овој претпоставци као потребан број штитова узети 150, што би ваљало удвојити, кад се напада с једног крила степена стога да се заштите две прве степенице; дакле узмимо 300 штитова. А ако би се нападало степенасто из средине онда би ваљало утројити онај први број, дакле 450. Али бојишта нашег доба веома су пространа те с тога би час јуриша нападне колоне могао зазвонити пре но што би штитоносци могли стићи; и с друге стране — ако нам не противречи искуство, — нападна тачка постаје употребом наших штитоносаца сложена те с тога ми предлажемо, да се сваком војном телу (средини и крилима) као и резерви придода једнак број штитоносаца, што чини најмање 4×150 или 600 штитоносаца, а највише 4×450 или 1800, за ма како велику војску.

(НАСТАВИТЕ СЕ).

Тактика код ових нових пушака.

Од поручика Аусница.

(Ово је Зборник извадио из Oestereichische militär Zeitschrift).

Врло се погрешно мисли, вели писац, да је оружје било главан узрок поразу аустријскоме. Највећи узрок те несреће понајпре стајаше у несавршеноме устројству војске и погрешним распоредима старешина; ново оружје пак, само је олакшало успех прусима. Разумјући то, све државе пожуреше се да усаврше своје оружје; но једино оружје не ће моћи донети жељених послелака, ако се у исто доба и не узму паметни услови за бојевање *). Спис аусницов и има главне намере да размишља о овоме питању.

Он почиње са расправом о особинама новог оружја и вели, да надмоћност овог оружја над пређашњим не стоји у убилачкоме дејству зрна или у увећаној тачности гађања, но искључиво у брзоме пуцању. Грдна множина зрна, бачена за тако кратко време, чини веома снажан утицај наравствени а који врло често решава судбину боја. Те с тога писац долази закључењу, да у оним приликама где је важно збунити противника, преко је потребно жртвовати тачност гађања брзини пуцања, т. ј. пуцати не нишанећи; а у оним приликама, где то није потребно, као што је на прилику у почетку боја, — ту је боље и важније правилно пуцање. Почем је тешко у свију војника тражити хладнокрвности потребне за уредну радњу и ваљано стрељање, — то писац мисли, да треба масу пешадије учити само на брзо пу-

*) Молићемо, нека се ова реч *бојевање* разликује од *војевања*, јер прва рјеч долази од *боја* а друга од *војне*, те се и појмови разликују.

њење и брзо пуцање, а за правилно гађање ваља спремити особиту врсту т. ј. лаку пешадију, која, по његовоме мњењу, не треба да чини особене јединице, но да иде у састав сваког баталијона. Овим начином он се нада такође, да ће уништити највећу ману нових пушака: брзо трошење вишека: лака ће пешадија пуцати на велике даљине ретко ал сигурно, а остала војска на близо ал учестано и плотунима.

Прелазећи расправу о утицају нових пушака на састав војске, писац разматра питање: може ли се коњица и артилерија успешно борити са пешадијом? Сва снага коњице стоји у њеној брзини, па већ с тога само била би крајна погрешка дати и коњици карабине са новим начином пуњења, зарад тобожње веће важности: то би значило, спустити коњицу на ступањ рђаве пешадије, која државу много стаје. Писац светује, да се коњица употребљује само за мале војне и да пешадији помаже, — ал број њен свакојако, мисли, ваља ограничити. Што се пак артилерије тиче, то, помишљајући како је дејство нових пушака опасно артилерији, а нарочито кад је на близу, — он налази да је врло потребно да се топови размештају изван домашаја пушчане ватре, да се ојача број тобџија око топова, од кога увећаног броја, део може се оставити у резерви, и сву батерију обавити густим низом пешачким.

Расправљајући питање о најзгоднијем начину дејства пешадије, писац веома праведно прмећава, да се веома одавна говори о преимућствима обране над нападом, — ал до сада је остала доказана само **ништавост** пасивне обране (која не допушта нигда прелазак у напад). Овај начин, штетно утичући на душу

војника, одузимље старешини слободе у радњи и моћи да се што више користи погрешкама противниковим. На први поглед изгледа, као да нове пушке пре помажу обрани него нападу, но почем се у више прилика од честа пуцања не може очекивати и страшније дејство, — то се може пуцати и у ходу, дакле, може се и при наступању извући корист од ватре у плотунима. Размишљајући о утицају новог оружја на размештај и радњу војске у боју, писац доказује, да су до дањашњег дана основна правила остала иста т. ј. војску треба у скупу држати и кретати је против најслабије стране непријатељеве линије. Ново оружје са својим честим пуцањем олакшава и једно и друго; да би утајили свој распоред или своје радње, сада се на маловажним („второстепенним“) местима може проћи и са односно слабијом војском, а то чини, те се може велика сила да сасреди на одсудном месту.

При свршетку писац поткрепљује историјским наводима своју мисао о надмоћности учестане ватре над тачном и сигурном. Сигурне ватре у боју нигда није било; то се доказује несразмерно мањим губитком према избаченим зрнима. Французи су код Липиске избацили 12,000,000 вишека, а код Барцела 3,000.000 губитци су били 40.500 и 8000 мртвих и рањених, — т. ј. на 265 или 350 зрна једва је једно згодило, те дакле пуцало се на срећу.

1866. по Ристову, Пруси су избацили 1,850,000 зрна на даљини од 600 кор. — преко које се не пуца плотунима. При пуцању у белегу погађа се $6\frac{1}{2}\%$, и по томе рачуну, аустријанци су требали да изгубе 120,000 људи. Сврх тога, кад би се већи део зрна избацио после брижљива нишањена, а не на срећу, тад

би се сваким усавршањем оружја увеличао и губитак у противној страни, особито у војске која има несавршеније оружје, као што је то на прилику био случај код аустријанаца. Напротив, тридесетогодишњи и седмогодишњи рат*), и војне Наполеонова доба биле су много крвавије од данашњих и губици, што је поднела добро оружана војска често су се не само равњали но и превишавали губитке противничке. У војнама Инглиза против Француза увиђа се високи значај сигурне ватре**); но, у опште, историја развића ватреног оружја убеђава нас, да је убрзавање ватре, т. ј. олакшавање пуњења имало свагда већег утицаја на свршетак боја, но ојачана и осигурана ватра. Тако на прилику, изналазак гвоздене шипке бејаше узрок увођењу тактике Фридрикове, која стајаше на брзој ал не одвише сигурној паљби, — међу тим док аустријанци 1859 нимало не прокопсаше са својим пушкама, које и далеко тераху и добро гађаху. За војне 1855 аустријанци и опет не користеше се добротом својих пушака.

За доказ, да при пуцању у опште главну улогу игра наравствено дејство, а не стварни губитци, — писац наводи, да је доста пута за Фридрихова доба било, да је у њега као победитеља пало више мртвих и рањених него код побеђенога непријатеља.

Београд, 17, 8, 1867.

— Ник. —

*) Код Нордлингена (1634) Швеци су изгубили 48₀/₀; код јуридорфа (1758) пруси 33₀/₀; код Кунерсдорфа (1759) 50₀/₀; код пруског Ајлау-а (1807) Руси 30₀/₀; код Асперна (1809) аустријанци 25₀/₀; код Ватерлоа Инглизи (1805) 20₀/₀; код Мађенте (1859) Французи 7₀/₀ и код Солферина 9₁/₂ 0₀/₀.

***) У битци код Пампелуне (1815) Инглизи су дочекали французе на 50 корака плотуном, који је половину оборно; исто су тако Инглизи чинили код Албуере, Вишњијере, Бучика и т. д.

Телеграф и његова употреба за војничке цели.

(Ово је војени зборник извадио из Oesteraichische militär Zeitschrift)
(СВРШЕТАК).

Уређивање телеграфских одношаја треба да се чини у исти мах кад се и војска за кретање скупља (мобилизује); број и састав ових одељења зависиће од броја војске, при чему треба узети у рачун број линија, које ће постојати на војишту, и преко потребно обнављање линија, које непријатељ може уништити. Бригу о размештају ових линија, писац оставља техничким трупам са тим, да се у опште војни телеграфи који су код војске, подижу у линијама не дужим од једнога дана хода; оне пак делове те линије, за које се мисли да је преко потребно ма како одржати, — замењивати трајним линијама, које ће се подићи из оставнога (резервенскога), градива, што се носи са врховним војводом. С тога је интенданству и свакоме корпусу доста да има једно телеграфско одељење с двама станицама и жицом на три миља. При томе треба приметити, да мотке (на шта се чашице телегр. дижу) нису потребне за сву дужину, већ само за две миље, с тога, што ће се на путу свагда наћи зграде или дрва, која могу послужити за издизање жице. Наместо мотака, писац држи да је боље носити са собом резервне жице и изолаторе за пет миља дужине. За преношење свију ових потребних ствари, нужна су троја кола са четири коња, и сврх тога, на свака три чиновника једна кола и два коња за храну коњску и торбе посленичких чета. У сваком одељењу преко је потребно имати два чиновника телеграфска, једнога осмотриоца, једнога официра као старешину посленичких трупа, које су склопљене из два подофицира и двадесет вој-

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.

ника, и четири ординарца на коњима зарад разношења депеша. При главномо стану војске писац предлаже да се држе два одељења и резервени људи, кола и телеграфске ствари.

За повлачење телеграфских линија на бојномо пољу, писац светује да се употребљују текничке војске. У том случају, телеграфске нити ваља везати предводницама с главним силама и све важније положаје са местом, на коме је главни заповедник; сврх тога жице се могу употребити за давање знака, за паљење разрива и т. д.

Телеграфске линије могу бити ваздушне и подземне; за прве писац не налази да је потребно вући цео потребни број мотака, јер ће се сигурно на бојномо пољу или у близини, наћи шуме, где се могу начинити; на земљишту без шуме морају се повлачити подземне линије, при којима ће се жица укопати, најмање за једну стопу. При лакој системи телеграфа, при одступању, ова ће мрежа (жица) пасти непријатељу у руке; но то не треба жалити, само ако је телеграф испунио свој задатак.

Код сваке инжинерске и пијонирске чете треба имати справа за две телеграфске станице и једна кола с четири коња, с жицом за две миље дужине, с кабелом за једну миљу (30 мотака) инструментима и осталим потребним стварима. За размештање телеграфа преко је потребан један официр и један вод.

На послетку веома је потребно дати војсци упутства о подизању и употребљењу војних телеграфа.

14, 8, 1869, Београд.

М. Ник. И.

* *Примедба од Уредништва.* Овај чланак о брзојавима (телеграфима), који је „Војени Зборник“ руски извадио из бечких новина „Oesterreichische militairische Zeitschrift-а и који ми доносимо с руског нашим читаоцима у српском преводу, — написао је ондашњи аустријски официр, који је сада код нас у служби, на име господин А. Сертић, ђенералштабан поручик. Он се и код нас бави таким послом, и своје, гореизложене мисли, по самом његовом саопштењу, он је данас јаче развио и више дотерао.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Белгијска правила за пешадију.

Из „Војеног зборника“ 1869.

Белгијска војска од 1830 до 1857 обучавана је по Француским правилама. У 1859 године изашла су прва белгијска правила, у којима је усвојен двоврстан строј, Увођење новог оружја изазвало је и код њих потребу, да се правила прегледе, и да се избаци пређашња рутина, те да се не изостане од дањашњег војног искуства. Сада је изашло ново издање „новачке школе“ и „четног учења“ у којима су знатно измењена постројења и поништена сваке разлике прве и друге врсте. У овим правилима у опште за бојну јединицу призната је чета — од 130 војника — због тога што се често дешава у боју да и чета самостално дејствује. И зарад већег распрострањења тактичких основа у војсци, додат је овим правилима и **упут за дејствовање у боју** у коме су изложена понајглавнија тактичка правила, и које је најпоучнији део правила.

Белгијски баталијун састављен је из 6 чета, свака чета дели се на две полу-чете, полу-чета на два вода, а вод на два полу-вода. У правилима прописани су стројеви: разврнути, смакнути, назначени за бој, колоне, кара и расипни. Разврнути строј употребљује се само за параде и смотре. У тако названом „бојном поредку“ убојна линија може бити разврната, постројена у четне колоне на линију, или смакнута у једну колону. Стрељачке чете распоређују се за крилима бојне линије или за средином ове. Чете никако немају сталних назива, оне се обично броје

десног крила а у колони од оне чете која је на челу.

Полковар води надзор над тактичким образовањем већих и мањих старешина. Њему су одговорни за образовање и једних и других заповедници и баталијунски и четни. Но како код водника теорија мора ићи упоредо са практиком, то се, независно од фронтних упражнења, водници у свима полковима скупљају зарад теоријског учења. Од нижих старешина захтева се да знају новачку школу и четно учење, и да умеју научити новака. Обучавање нижих старешина предаје се у сваком баталијуну једном воднику, а над обучавањем новака надзирава сам четник. При овом важи као правило, да стројевним упражнењима претходи физичко развиће новака помоћу телесног вежбања — гимнастике, — којој се они систематички обучавају.

Белгијска новачка школа прописује: стојку, марширање, обичан ход: 110 корака у минути, убрзан за јуриш: 130 корака у минути, и трк: 160 корака у минути; даље пушчане радње: к рамену, на лево раме, вољно, на превес, на руку, пуњење на 4. команде и без команде, стојећи и клећећи, паљба врстама и редовима; кретање напред и назад; захођење и расипан строј. У овом строју низ се састоји из ројева — од 8 војника; сваки рој има свог старешину, који руководи паљбу, и који мотри да се муниција узалудно не троши. Осим тога у новачкој школи прописана су правила још и за паљбе и кретање низа, за размицање и смицање ројева и за стројење кругова. На послетку додат је још и кра-

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNIBS.RS

так упут за учење гимнастике, пливања и борења са пушком.

У четном учењу, осим пушчаних радња, паљбе и разног кретања, прописана су правила још и за стројење колоне полу-водне, водне и полу-четне, како на пуном или пола одстојању, тако и смакнуто, за прелажење из већег строја у мањи, за смицање размицање и мењање правца колони, за стројење каре и за расипан строј. Односно расипног строја, у правилима између осталог казато је и ово: на равној месности и при обичним околностима не треба расипати више од $\frac{1}{4}$ чете, јер је врло важно да се има довољно силе у смакнутом строју. Расипан строј важан је за почињање боја, за продужавање боја својом ватром и за решетање противника, али пресудан удар врши смакнути строј, а низ удешава своја дејства према дејствима смакнутог строја. На испресецаној и мешовитој месности, где је немогуће дејствовати смакнутиим стројем, чета образује као неку резерву у низу и тако иде за њим. Стрелци, као што је казано, распоређују се у ројеве, те тиме чине се лакше примене на месност и подижу се наравствене силе код војника. Старешина роја располаже његовом ватром; против противникових стрелаца употребљује се ретка ватра, и за припремање јуриша или за одбијање противниковог напада, учестана. Што се пак тиче резерве, то за низ, расут на 300 корака од главне трупе, ваља се ограничити потпором која се назначује за раздавање низу нове муниције, за смену и за поткрепљење низа. Но ако су стрелци знатно отишли напред, онда је нужна и резерва за потпором. Пот-

пора се распоређује иза низа на 150, а резерва на 300 крока. У покривеној месности потпора иде и ближе.

Четна кара строји се из водне колоне, при чему први вод остаје на месту, други образује десну, трећи леву, а четврти задњу страну каре.

Кад је чета потпуно обучена по правилима, онда четник приступа учењу чете са употребом месности по раније припремљеном програму, у цељи, да се даде војницима појам о данашњем начину војевања. На оваком упражњењу испочетка ваља означити противника само са неколико војника, а затим поделити чету на две половине. Пре учења четник покаже целој чети своју намеру и примерни тој маневре; за време упражњења водници обраћају пажњу нижих старешина на извесне прилике, које често у боју долазе, и дају им нужна објашњења. После сваког оделитог дејства, четник сазива воднике и ниже старешине, чини примедбе на дојакошњи рад и даје упута за даљи. Већ после неколико недеља не ће бити нужно толико објашњавати примерни тој маневровања. После сваког упражњења четник шаље баталијунском заповеднику скицу месности и опис дејства.

На овим маневрама, по настави за бој, ваља вршити: браничка дејства, наступање, сукобе са противниковом коњицом, борбу у шуми, у теснацу и у селу, одбрану и напад на шанчеве.

Ево и главнијих упута које даје „настављење за бој“ за сваки горњи случај.

а, **Браничка дејства.** Пре свега, четник је дужан уверити своје војнике, да се у одбрани може најбоље да развије ватра пушчана, и да је пасивна одбрана доста незгодна, за то, бранилац ваља да је увек готов и да напада. Услед овога четник је дужан да навикне своје војнике наглом нападању бајонетом одмах после плотуна, који доводи у неред нападача; у овом моменту наравска је сила на страни браниоца, и овај нигда не сме да пропусти, а да се тиме не корисги.

За браничка дејства најбоља је она месност на којој се може добро да развије ватра пушчана. Водници и десетници ваља добро да мотре на дејства противникова, те да их овај изненадно не нападне. Више војничке старешине дужни су старати се, да развију у себи могућност брзог оцењивања прилика, које им месност даје, и мудро се користити њима. Они ваља добро да знају правила за удешавање за одбрану зида, насипа, ограда, моста, зграде, села и т. д.

При одбрани висова правила не препоручују расипати много стрељаца, по томе, што је боље постројити већи фронт према оној тачци, на којој се мора противник прикупљати. Што је месност више неравна и испресецана, то је она све згоднија за дејство стрелаца, али и при овоме никад не шиљати у стрелце више од $\frac{3}{4}$ чете.

На равници, при предажењу у напад, цела резерва после плотуна на најближем одстојању, треба да се баци на противника. При овој маневри, коју ваља чешће понављати увек ваља претпоставити плотун паљби редовима, јер осим тога што плотун мо-

рално јако дејствује на противника, војници пуцајући по команди увек су у власти четниковој и увек су готови за напад бајонетом. Добро обучена чета може се користити и најмањим шумарком или брдашцем зарад обилажења противника. Неколико малих ројева заузму шумарак, а остали заиђу на крило противниково. Ако при одбрани положаја дозволи месност да се неколико ројева прикрију на крило противнику, онда ваља казати овима да мотре на згодан тренутак па да опале јаком ватром, а никако да не јуришају док се добро не прорешета противников низ и док његова паљба не умукне.

На положају утврђеном палисадима, ровом или другим каквим природним или вештачким утврђењима, стрелци одбијају јуриш стојећи на месту и ограничавају се само на паљбу; резерва пак може изненадно напасти на крило нападачево у магновењу, кад се он спрема да прејури преко утврђења. Крилни напади увек рђаво дејствују на наравственост противникових војника, па зато их ваља чешће употребљавати.

При обучавању чете, четник је дужан објаснити војницима све прилике на које се у боју наилази, и показати им то и у самој практици. Тако на прилику на равници он може: 1, заузети положај, 2, започети бој, командујући низу да отпочну паљбу, 3, у случају противниковог напада, позвати стрелце к потпори и командовати плотунску паљбу, 4, заповедати стрелцима и потпори да открију фронт резерви и да се построје на крила њој, и 5, прећи са силом у напад.

(СВРШИТЕ СЕ),